

VERKIEZINGSPROGRAMMA WATER NATUURLIJK RIJNLAND 2023-2027

Jouw groene stem in het waterschap

INHOUDSOPGAVE

Verkiezingsprogramma Water Natuurlijk Rijnland 2023-2027

VOORWOORD	3
1. WATER? NATUURLIJK!	4
2. GEZOND, SCHOON EN LEVEND WATER	9
3 NATUURLIJKE, VEILIGE EN KLIMAATBESTENDIGE AANPAK	13
RIJNLAND, VEENWEIDEGEBIED	19
4 GENIETEN VAN EN VERSTERKEN VAN WATER EN NATUUR	22
5 NAAR EEN VERANTWOORDELIJK DEMOCRATISCH WATERSCHAP	26
BIJLAGE 1. RESULTATEN WATER NATUURLIJK RIJNLAND 2019-2023	32
BIJLAGE 2: SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDG'S)	35

VOORWOORD

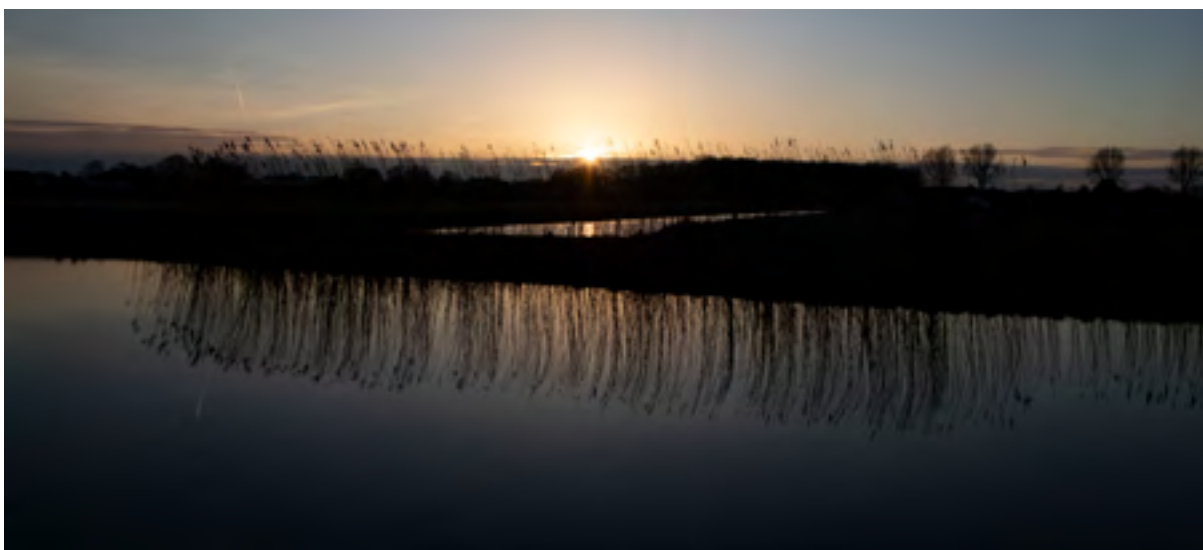
We zijn tegen de grenzen van ons watersysteem aangelopen. Intensiever gebruik van onze ruimte, de bodem en ook ons watersysteem zet de kwaliteit, de beschikbaarheid en de veerkracht van onze leefomgeving steeds verder onder druk. De klimaatverandering, waarvan de gevolgen nu al zichtbaar zijn, verscherpt de problemen en zorgt voor nieuwe uitdagingen. De kwaliteit van onze sloten, meren en andere wateren verbetert maar mondjesmaat.

Schadelijke stoffen zoals PFAS, medicijnresten en microplastics blijken lastig aan te pakken. Clusterbuien, zeespiegelstijging met bijbehorende verzilting, hittestress en de indaling en uitdroging van het veenweidegebied vragen om meer ruimte voor water en groen, zowel in de stad als in het buitengebied. Steeds vaker hebben we te maken met droogte en dat betekent dat we water moeten vasthouden in plaats van afvoeren naar zee. En dat we zuiniger en verantwoord moeten omgaan met ons kostbare water.

Van Rijnland wordt een bredere blik gevraagd en een meer actieve rol bij keuzes voor bijvoorbeeld woningbouw en landbouw. Dat betekent samenwerken met gemeenten, provincies, agrariërs, industrie en andere partijen in ons gebied, duidelijker aangeven wat wel kan, wat niet en welke voorwaarden gelden. En ook nee zeggen tegen plannen die niet voldoen voor een gezond en veerkrachtig Rijnland.

Ook over 10 jaar willen we in een aantrekkelijke, natuurlijke omgeving wonen en leven. Daarvoor moeten we aan de slag. Ons watersysteem gezond, veerkrachtig en aantrekkelijk maken en houden, dat vraagt veel werk en ook op veel plaatsen een andere, meer toekomstgerichte aanpak. Rijnland en de andere waterschappen spelen daarbij een centrale rol. Hun opgaven worden groter en anders. Water en bodem moeten meer sturend worden. En dat vraagt ook een andere rol van het waterschap. Stem daarom 15 maart 2023 natuurlijk op Water Natuurlijk Rijnland!

1. WATER? NATUURLIJK!

1.1 De maatschappelijke opgaven zijn groot

We weten dat het klimaat steeds sneller verandert: meer clusterbuien, vaker heftige hittedes, toenemende verzilting en langdurige droogtes, de zeespiegel stijgt. Zoet water wordt schaarser, de natuur verdroogt en de biodiversiteit neemt af. En de tijd om te veranderen is kort.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat we slimme verantwoorde keuzes moeten maken en nu samen met anderen moeten handelen in het belang van mensen, dieren en planten. Nu niets of te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en hogere kosten in de toekomst. Water Natuurlijk Rijnland werkt aan een toekomstgericht natuurlijk Rijnland met schoon en gezond water, waar inwoners veilig kunnen wonen en kunnen genieten van de natuur.

Samen met bewoners, landbouw, industrie en andere overheden zetten we in op verantwoord (her)gebruik van water, het terugwinnen van grondstoffen en nutriënten, het zoveel mogelijk beperken van schadelijk afvalwater en het versterken van de natuur. Waar bewoners, recreanten, agrariërs en industrie een bijdrage leveren aan het verbeteren van onze waterkwaliteit en de natuur. Het Deltaplan biodiversiteit, Land van Ons en het landbouw portaal zijn voorbeelden van deze initiatieven.

We willen vooraf een stevige stem hebben in de plannen voor gebiedsontwikkeling in plaats van een toetsing achteraf. En we werken samen met betrokkenen aan de oplossingen die we willen implementeren. Zo dragen we bij aan het bereiken van de mondiale duurzame ontwikkelingsdoelen beschreven in de Sustainable Development Goals (SDG's) en bereiken we een goede sociale balans tussen People, Planet en Profit.

In dit programma lees je welke verantwoorde keuzes Water Natuurlijk Rijnland maakt. Want er valt wat te kiezen.

1.2 De vereniging Water Natuurlijk

Water Natuurlijk is in 2008 opgericht op initiatief van verschillende natuur- en milieuorganisaties en recreatieve organisaties. Naast de steun van deze organisaties dragen ook D66 en Groenlinks ons een warm hart toe en nemen wij in Rijnland ook namens hen deel aan de waterschapsverkiezingen van 2023. Wij staan voor duurzaam waterbeheer en vinden het belangrijk dat waterschappen bijdragen aan publieke belangen en maatschappelijke opgaven voor alle bewoners van Nederland.

Water Natuurlijk Rijnland is een vereniging waar iedereen lid van kan worden. Want democratische controle en zeggenschap over de vertegenwoordiging van Water Natuurlijk Rijnland in het hoogheemraadschap is belangrijk. En hoe meer leden, hoe meer beschikbare kennis, hoe beter en duurzamer de belangenafweging en hoe meer financiële armslag we hebben om onze doelen te verwezenlijken.

Water Natuurlijk is landelijk gezien de grootste waterschapspartij. In alle waterschappen is Water Natuurlijk in het Algemeen Bestuur verkozen. In de periode 2019-2023 is in zestien van de eenentwintig waterschappen Water Natuurlijk in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd.

Kortom, onze ambitie is verantwoord, eerlijk en duurzaam waterbeheer voor iedereen. Doe jij mee?

1.3 Onze uitgangspunten

Water Natuurlijk Rijnland heeft uitgangspunten die in al onze waterschappen de basis van ons handelen vormen. Dat maakt ons ook herkenbaar. We werken, samen met betrokken actoren, vanuit:

- een lange termijn visie met oog voor win-win en ‘koppelkansen’,
- op basis van gestelde doelen en wat we al hebben opgepakt/al hebben bereikt,
- met een klimaatbestendige aanpak, voor nu en later.

1.3.1 Initiatieven die goede (grond)waterkwaliteit nastreven ondersteunen, stimuleren en belonen

Voldoende schoon water is cruciaal voor onze leefomgeving, gezondheid en de biodiversiteit. We stellen eisen aan waterkwaliteit. We creëren ruimte voor water en natuur.

Verantwoord gebruik van water willen we stimuleren door middel van voorlichting en ondersteuning vanuit overheden door subsidies. We willen ook dat bedrijven een eerlijke prijs betalen voor grootschalig gebruik en vervuiling van water.

Daarbij houden we rekening met doorstroming, vervuiling uit het verleden die doorzet en de financiële mogelijkheden van degene die we belasten. Bij het bepalen van de waterschapsheffingen hebben we oog voor financieel kwetsbare groepen en we zetten ons ruimhartig kwijtscheldingsbeleid door wat Water Natuurlijk Rijnland betreft.

1.3.2 Waterbergen, dan wel vasthouden en ‘opschonen’

We zetten ons in voor het beter vasthouden, bergen en hergebruik van water in laag Nederland. Daarom stimuleren we ook het hergebruik van water, grondstoffen en energie uit afvalwater.

We stimuleren lokale initiatieven die bijdragen aan:

- water vasthouden of bergen,
- verbeteren van de waterkwaliteit en
- versterken van de natuur.

1.3.3 Gezonde leefomgeving, herstel biodiversiteit, welzijn, plezier voor mens en dier

De natuur is de basis voor een goed functionerend en gezond watersysteem. We zetten bij al ons handelen in op het broodnodige herstel van de biodiversiteit. Wij kiezen voor oplossingen die waar mogelijk natuurlijk zijn. Bij watertekort laten we de natuur niet verdrogen. We werken aan schone, natuurlijke watersystemen. Een gezonde bodem die water kan opnemen en vasthouden is daarbij een belangrijke basis.

Iedereen moet volop kunnen genieten van ons water, onze oevers en onze dijken. Want water is leuk, om langs te wandelen, in te zwemmen en in te spelen. Het water moet naast een recreatieplek echter ook een leefbare omgeving blijven voor planten en dieren. We werken aan vergroting van het waterbewustzijn zodat water voor iedereen toegankelijk, beleefbaar en betaalbaar blijft.

1.3.4 Klimaatbestendig waterbeheer en naar rato belasting op water

Als een goede voorouder voor toekomstige generaties handelen we circulair en duurzaam. We zetten in op zowel natuurlijke, technische als sociale innovatie (zoals burgerparticipatie) om de uitdagingen van klimaatveranderingen van deze en de toekomstige tijd verantwoord te beantwoorden.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat water voor iedereen betaalbaar moet blijven. Dat betekent dat we de rekening doorrekenen a.d.h.v. watergebruik en watervervuiling en dat dus de sterkste schouders ook de zwaarste lasten dragen. Daarnaast sluiten we aan bij gemeentelijke kwietscheldingsbeleid en zetten we ons ruimhartige kwietscheldingsbeleid door.

1.3.5 Water, grondwater, bodem als sturende factoren, voor nu en later (LET OPI!)

Het rapport “De blauw lens” fungeert als belangrijke inspiratiebron (https://www.rijnland.net/documents/805/2013-210526-FABSANT_Rijnland_DeBlauweLens_Rapport_spread.pdf).

Water als sturend element vraagt dat het waterschap zich uitspreekt over ruimtelijke ordening, woningbouw, landbouw etc. Hier komt ook het principe “functie volgt peil” aan de orde en een andere rol van het waterschap, waarin ‘de blauwe lens’ de drie richtingen aangeeft:

1. Vanuit de kerntaken toekomst- en klimaatbestendig uit te voeren.
2. Maatschappelijke meerwaarde verzilveren – waarbij gezocht wordt naar win-win, (koppelkansen, bijvoorbeeld energieopwekking, kringlopen sluiten, recreatie, verstedelijking).
3. ‘Watersysteem stuurt’, waarin veel sterker rekening wordt gehouden met het veranderende natuurlijke watersysteem (voedselrijk, zoet, brak, dynamisch).

Water Natuurlijk Rijnland is voor een klimaatverantwoorde aanpak, zodat waterbeheer samen met anderen voor nu, maar ook in de toekomst betaalbaar blijft en meerwaarde oplevert! Water Natuurlijk Rijnland gaat voor optie 3 (Het ‘watersysteem stuurt’) als basis en we zetten ons ook in voor opties 1 en 2 (klimaatbestendige uitvoering van onze kerntaken en het verzilveren van onze maatschappelijke meerwaarde).

1.3.6 Samenwerken met anderen, gezamenlijk gaan we voor de win – win

Al onze projecten dragen bij aan klimaatadaptatie en -mitigatie, verhoging van de biodiversiteit en vergroting van de beleving. Daarnaast kijken we hoe we win-win situaties kunnen creëren en perspectief kunnen bieden bij energie- en landbouwtransitie, wonen en werken. In ons handelen staan de duurzame ontwikkelingsdoelen voor de toekomst, de Sustainable Development Goals (SDG's) centraal.

In gesprek met inwoners, organisaties en bedrijven bedenken wij gezamenlijk oplossingen voor verantwoord, natuurlijk en klimaatbestendig waterbeheer. Wij kunnen onze ambities en doelen beter bereiken door samenwerking met de landelijke en regionale natuur- en milieuorganisaties en met politieke partijen die min of meer dezelfde doelen nastreven. Of ze nu wel of niet in de waterschapsbesturen zijn vertegenwoordigd.

1.3.7 Integraal waterbeheer: we hebben er zin in!

We redeneren vanuit het gehele watersysteem inclusief de bronnen (grondwater, hemelwater, gezuiverd water), routes (stoffen, waterbalansen) en ketens (gebruik, maar ook beheer) die daarin te onderscheiden zijn. Problemen wentelen we niet af, niet naar aangrenzende gebieden en niet naar de toekomst.

SAMENVATTEND: Water Natuurlijk Rijnland staat voor NU en in de TOEKOMST voor:

- **Initiatieven die goede (grond)waterkwaliteit nastreven ondersteunen, stimuleren en belonen;**
- **Waterbergen, dan wel vasthouden en 'opschonen';**
- **Gezonde leefomgeving, herstel biodiversiteit, welzijn, plezier voor mens en dier;**
- **Klimaatbestendig waterbeheer en naar rato belasting op water;**
- **Water, grondwater, bodem als sturende factoren, voor nu en later;**
- **Samenwerken met anderen, gezamenlijk gaan we voor de win – win;**
- **Integraal waterbeheer: we hebben er zin in!**

2. GEZOND, SCHOON EN LEVEND WATER

2.1 Samenwerken aan voldoende schoon, gezond en levend water voor nu en later

Een goede waterkwaliteit is een voorwaarde voor een goede leefomgeving, onze gezondheid en de natuur. In alle wateren in Nederland moet ons water schoon, gezond en levend zijn. Dat is ook de essentie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) waar we in in het hoogheemraadschap afspraken over hebben gemaakt. Daar houden we stevig aan vast en als in 2024 blijkt dat we extra maatregelen moeten nemen, dan dient het hoogheemraadschap die te nemen!

De waterkwaliteit in Nederland is slecht. De hoofdoorzaken hiervan zijn:

- Overvloedig onverantwoord gebruik van (chemische) gewasbeschermingsmiddelen (farm 2 fork)
- Overvloedige emissie en/of dumping van voedingsstoffen fosfaat en stikstof (nitraat, ammoniak, stikstofdioxide) vanuit land- en tuinbouw in grond- en oppervlaktewater;
- Stoffen die bijna niet te filteren en verwijderen zijn (zoals PFAS dat, onder andere, wordt gebruikt in karton en anti-aanbaklagen);
- Medicijn- en drugsresten;
- (Micro)Plastics (bijvoorbeeld dieren, vissen en vogels die verstrikt raken in plastics en microplastics die onmogelijk of zeer moeizaam en duur uit het water gefilterd kunnen worden en die vroegtijdig door verstikking of verhongering overlijden door te veel consumptie van microplastic).

Al deze stoffen horen niet thuis in ons water of juist enkel in verantwoorde hoeveelheden. Water moet schoon en gezond worden en blijven.

We hebben in regio Rijnland een fijnmazig meetnet waarmee we de waterkwaliteit kunnen meten en accuraat kunnen achterhalen waar de vervuiling vandaan komt. Samen met agrariërs, bedrijven en andere overheden willen we een beleid uitstippelen met oplossingen en maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren, water en grondstoffen zoveel mogelijk te hergebruiken en de natuur te herstellen. We houden daarbij rekening met de doorstroming en afstroming van vervuiling en vervuiling uit het verleden, zodat we gezamenlijk tot een effectief stroomgebied gerichte aanpak komen.

Binnen het hoogheemraadschap Rijnland werken we graag samen met anderen partijen om de doelstellingen die verwoord staan in dit verkiezingsprogramma te realiseren. Samen zorgen we ervoor dat er voldoende schoon, gezond en levend water is voor nu en voor later.

2.1.1 Samenwerken aan en perspectieven bieden voor de landbouwtransitie

Wij weten dat veel agrariërs in Rijnland heel veel doen om hun milieu- en watervoetafdruk zoveel mogelijk te beperken en de natuur waar mogelijk herstellen. Graag zetten we deze constructieve samenwerking door (zoals in het landbouwportaal Rijnland: <https://www.landbouwportaalrijnland.nl/>) en werken we gezamenlijk verder aan de landbouwtransitie richting natuurinclusieve- en kringlooplandbouw.

Hierbij willen we de agrariërs perspectieven bieden voor andere typen landbouw en andere verdienmodellen. Deze landbouwtransitie is nodig gezien de klimaatverandering (zie rapport de Blauwe Lens: https://www.rijnland.net/documents/805/2013-210526-FABSANT_Rijnland_DeBlauweLens_Rapport_spread.pdf).

Hierbij wordt ook gedacht aan het steeds meer overschakelen van agrariërs naar natte (bijvoorbeeld cranberry, rijst en riet) en/of zilte (bijvoorbeeld zee kraal, aardappelen en wortelen) teelt en het verder veredelen van planten en gewassen zodat deze beter kunnen omgaan met de gevolgen van de klimaatverandering.

2.1.2 Hergebruik van water en stoffen bij bedrijfsleven

We werken samen met bedrijven, die we informeren over de mogelijkheden van (her)gebruik van water, het waar mogelijk terugwinnen van grondstoffen en het zoveel mogelijk beperken van vervuiling (zoals bijvoorbeeld PFAS en te veel zware metalen), zodat de milieu- en watervoetafdruk van deze bedrijven zoveel mogelijk wordt beperkt.

Deze samenwerking is niet vrijblijvend, het moet uiteindelijk leiden tot schoner water. Waar nodig zal Rijnland ook doorpakken, door heldere keuzes te maken, door nee te zeggen tegen plannen die nadelig zijn voor een natuurlijk en robuust watersysteem en door gebruik te maken van toezicht en handhaving waar nodig.

2.1.3 Stimuleren waterbewustzijn bewoners

We stimuleren bewoners en recreanten om verantwoord om te gaan met water en de natuur, water schoon te houden en zoveel mogelijk verantwoord gebruik te maken van water. Daarbij investeren we in bewustwording over het eigen watergebruik en denken mee wat hierbij verstandige keuzes zijn.

Inwoners stimuleren we bijvoorbeeld om regenwater af te koppelen en op te vangen in regentonnen en aan te sluiten bij project: Tegel eruit, Groen erin. Ook ondersteunen we graag bewoners die meedoen aan het burgermeetnet waterkwaliteit.

Het grootste gat in de kringloop zit bij de bewoners. Via het toilet en vervolgens de AWZI's worden er grote hoeveelheden nutriënten uit de kringloop gehaald. Water Natuurlijk Rijnland zet erop in om

nutriënten terug te winnen uit humane mest en weer in te brengen in de kringloop. Daarnaast ondersteunt Water Natuurlijk Rijnland acties zoals 'Give a shit' (<http://www.giveashitnow.org/>) voor bewustwording bij bewoners.

Wij vinden dat educatie en beleving moeten worden meegenomen bij stedelijke projecten over klimaatadaptatie, waterkwaliteit en kwantiteit, biodiversiteit en verbindingzones. Water Natuurlijk Rijnland zoekt actief naar mogelijkheden om waterbewustzijn en het erfgoed van waterbeheer uit te dragen ter educatie van huidige en toekomstige generaties.

2.1.4 Visloodvervangers

Water Natuurlijk Rijnland wil door middel van voorlichting en samenwerking met visverenigingen kijken of het gebruik van vislood beperkt kan worden en zoveel mogelijk vervangen kan worden door verantwoorde alternatieven. We zullen daarom bij de Europese Chemische stoffen Agentschap (ECHA) aandringen op het versneld implementeren van het verbod op loodgebruik door vissers conform het voorstel van Stichting Gezond Water (<http://www.stichtinggezondwater.nl/ECHA/>).

2.1.5 Beperken schadelijke stoffen in het water

Het verwijderen van sommige chemische stoffen in het water is erg lastig, denk hierbij aan (micro)plastics, medicijnresten en door mensen gecreëerde chemische stoffen zoals PFAS. Deze stoffen hebben een impact op de menselijke gezondheid, de waterkwaliteit en de natuur. We willen het liefst voorkomen dat deze stoffen in het water terecht komen en hiervoor werken we samen met bewoners, bedrijven, organisaties en andere overheden.

Voor medicijnresten betekent dit zoveel mogelijk zuiveren bij de bron en het toevoegen van een extra zuiveringstrap bij de afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's), in Leiden Noord is dit al gerealiseerd, maar dit moet ook gebeuren bij de andere AWZI's van het hoogheemraadschap Rijnland. Voor PFAS dringen we aan op één zo breed mogelijk Europees verbod op de toepassing van PFAS.

2.2 Schoon en vuil water scheiden

Wij willen elke druppel benutten waar die valt. Regen moet in de bodem terechtkomen, niet in het riool. Dit heet 'afkoppelen' en voorkomt dat het rioolstelsel bij extreme neerslag overstroomt en vuil rioolwater in het oppervlaktewater terechtkomt.

De kosten voor de waterzuivering worden lager als minder water wordt aangeboden. Het regenwater laten afwateren in een (tussen)berm, of laten lozen in kolken rechtstreeks op het oppervlaktewater zijn goede voorbeelden. Die oplossingen dragen bij aan het verminderen van de wateroverlast, droogte en watertekorten.

De gemeenten zijn met name aan zet om schoon en vuil water te scheiden. Inwoners en bedrijven moeten dat doen op eigen grond. Water Natuurlijk Rijnland vindt dat alle waterschappen dit actief moeten stimuleren door met gemeenten en provincies afspraken vast te leggen en initiatieven van inwoners voor klimaatadaptatie financieel te ondersteunen.

Gezien de urgentie is het nodig afspraken en regelgeving vast te leggen in de omgevingsverordeningen. Denk hierbij aan maximale percentages aan verharding in stedelijk gebied en verplicht afkoppelen.

3 NATUURLIJKE, VEILIGE EN KLIMAATBESTENDIGE AANPAK

3.1 Onze visie: Water als ordenend principe!

Na de watersnoodramp en recente overstromingen staan we als waterbeheerders voor nieuwe uitdagingen om klimaatverandering het hoofd te bieden. Naast dijkverhogingen en grotere gemalen kiest Water Natuurlijk Rijnland voor een meer natuurlijke, toekomstgerichte en betere klimaatbestendige aanpak, namelijk om water meer ruimte te geven waar mogelijk en meer natuurlijke en “win-win” oplossingen te kiezen in plaats van tegen de natuur in te gaan.

Het rapport “De blauw lens” fungeert als belangrijke inspiratiebron (https://www.rijnland.net/documents/805/2013-210526-FABSANT_Rijnland_DeBlauweLens_Rapport_spread.pdf). Water als sturend element vraagt dat Rijnland zich uitspreekt over ruimtelijke ordening, woningbouw, landbouw etc. Hier komt ook het principe “functie volgt peil” aan de orde en een bredere en proactieve rol van het waterschap:

- Uitvoeren van onze kerntaken op een klimaatbestendige wijze;
- Maatschappelijke meerwaarden verzilveren – waarbij gezocht wordt naar win-win, koppelkansen zoals bijvoorbeeld energieopwekking, kringlopen sluiten, recreatie en verstedelijking;
- Het ‘watersysteem stuurt’, waarin veel sterker dan nu rekening wordt gehouden met het natuurlijke watersysteem (voedselrijk, zoet, brak, dynamisch).

Water Natuurlijk Rijnland kiest voor optie 3 (Het ‘watersysteem stuurt’) als basis. Toepassing is maatwerk per gebied en onderwerp. Daarnaast zetten we in op de opties 1 en 2 (klimaatbestendige uitvoering van onze kerntaken en verzilveren van onze maatschappelijke meerwaarde).

Water is het bepalende en sturende principe in ruimtelijke afwegingen door gemeenten provincies en Rijk, hetgeen nu ook in het regeerakkoord staat. In een land waar ruimte schaars is betekent dit een proactieve samenwerking en bestuurlijke lef van waterschappen in afstemming met alle betrokken partijen, zoals een integraal waterbeheerder betaamt.

Concreet betekent de klimaatverandering ook dat we als hoogheemraadschap Rijnland de toekomstgerichte benodigde klimaatbestendige maatregelen zo snel mogelijk moeten realiseren. Dit betekent ook het voortzetten van onderstaande activiteiten waarvoor Water Natuurlijk Rijnland zich in de afgelopen periode al heeft ingezet.

3.2 Waterveiligheid, overlast of schaarste onder controle!

We willen op tijd voldoen aan de waterveiligheidsnormen van de primaire en regionale keringen en dijkversterkingsprojecten. Dit ten behoeve van de waterveiligheid bij wateroverlast als gevolg van clusterbuien en/of toegenomen rivierafvoer. Tegelijkertijd willen we watertekorten bij aanhoudende droogte tegengaan.

Dit betekent dat wij een set van onderstaande maatregelen zullen inzetten waarbij natuurontwikkeling en biodiversiteit mee zullen liften. Dit alles doen we zoveel mogelijk in samenspraak met alle belanghebbenden om het democratisch proces te waarborgen en de noodzaak zo goed mogelijk te verantwoorden (<https://www.deingenieur.nl/artikel/ophef-over-markermeerdijken>).

- Dijkversterkingen, natuur versterkte waterkeringen, grotere gemalen en plaatsen van extra stuwen die waar mogelijk visveilig en indien mogelijk vispasseerbaar zijn;
- Als het mogelijk is, het meanderen van waterwegen;
- Creëren van waterberging in combinatie met natuurontwikkeling;
- Peil gestuurde drainage in plaats van conventionele drainage (functie volgt dus peil in plaats van andersom);
- In het veengebied waar nodig peilverhogingen doorvoeren om natuur te herstellen en bodemdaling tegen te gaan en geen peilverlagen meer tenzij het niet anders kan. Hierbij willen we agrariërs perspectief bieden voor andere landbouw en verdienmodellen;
- Minder frequent maaien, aanleg meer natuurvriendelijke oevers, waterpleinen;
- Promoten van natte (bijvoorbeeld cranberry, rijst en riet) en/of zilte (bijvoorbeeld zeekraal, aardappelen en wortelen) teelt, zoals op Texel, verdient navolging in Rijnland nu verzilting van zoete wateren toeneemt en uitdroging van het veenweidegebied plaatsvindt.

Op basis van maatwerk wordt per agrarisch bedrijf optimaal water vastgehouden en geven we waterlopen, oevers, uiterwaarden, zomerpolders en beekdalen een natuurlijke inrichting.

We willen, onder andere aan de hand van de stresstesten, in beeld brengen waar de kans op wateroverlast door clusterbuien het grootst is en waar tijdelijke en/of permanente berging mogelijk is. Vanwege de onvoorspelbaarheid van clusterbuien zullen we enkel waar het nodig is permanente waterbergingsgebieden inrichten.

We willen vroegtijdig afspraken maken met grondgebruikers over de mogelijk tijdelijke berging wanneer dit nodig mocht zijn. In steden zal door middel van dubbelgebruik tijdelijke opvang worden gecreëerd, bijvoorbeeld door de aanleg van waterpleinen.

We zetten ons in om in het landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) een laag 0 aan de pijlers van de meerlaagse veiligheid toe te voegen. Dat betekent: bovenstrooms en in de haarvaten vasthouden en bergen van water, zodat benedenstrooms het risico op overstromingen vermindert. Voor hoogheemraadschap Rijnland betekent dit het inrichten van voldoende piekbergingen. Naast veiligheid moet ook de ruimtelijke kwaliteit worden meegenomen bij het inrichten van voldoende piekbergingen in Rijnland.

Daarnaast vinden we dat het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) naast veiligheid, ook rekening moet houden met het zoveel mogelijk waarborgen van de ruimtelijke kwaliteit.

We stimuleren iedereen (burgers, agrariërs, recreanten, sportvisserij, industrie) om zuinig te zijn met water, het water schoon te houden en zo veel mogelijk te hergebruiken. Daarbij investeren we in bewustwording over het eigen watergebruik en denken mee over wat hierbij verstandige keuzes zijn.

Met dit pakket van maatregelen ontstaan in deze “klimaatbuffers” ook recreatiemogelijkheden en meer blauw-groene verbindingen. We zien daarbij kansen om het vergroten van de hoeveelheid waterberging te combineren met natuurontwikkeling en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Daarmee wordt ook de biodiversiteit vergroot.

3.3 Grondwatervoorraad en andere grondwaterbuffers

Het is essentieel dat het hoogheemraadschap alle wateronttrekkingen in beeld brengt en houdt om zo het gebiedseffect te kunnen bepalen en het gebied te kunnen herstellen. Bodemdalingen in Boskoop en Gouda tonen aan dat wij als Water Natuurlijk Rijnland ons sterk moeten maken voor het bewaken van een adequaat grondwaterpeil (<https://www.joostvankasteren.nl/1178-2/>).

Water Natuurlijk Rijnland zet in op een bodem die water goed kan opnemen en op conservering van water, zowel in stedelijk als agrarisch gebied om hiermee de grondwatervoorraad te vergroten. Wij zetten om die reden ook in op functie volgt peil en niet andersom. Hierbij willen we nog meer samenwerken met drinkwaterbedrijven, provincies, agrariërs en bedrijven in onze gezamenlijke zoektocht naar voldoende (drink)water en de vraag welk water je waarvoor gebruikt.

3.4 Klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen en grond(water)gebruik

Steden moeten sterk verblauwen en vergroenen om hittestress en wateroverlast te verminderen of liever nog, te voorkómen. Water Natuurlijk Rijnland is tegen het bouwen in laaggelegen gebieden en polders, dit i.v.m. veiligheid voor mens en dier.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat bij ruimtelijke plannen vanuit overheden ten allen tijden een watertoets dient te worden uitgevoerd, zodat rekening gehouden wordt met funderingsproblematiek (verzakkingen), opvang van veel regenwater en eventuele overstromingen.

Water Natuurlijk Rijnland vindt dat bij technische ingrepen in de ondergrond zeer zorgvuldig gekeken moet worden naar de effecten op het natuurlijke watersysteem en de kwaliteit van het geïnfiltreerde water. Zo kunnen we het water beter vasthouden en een gezondere schonere bodem doorgeven aan volgende generaties. Een stevig partnerschap tussen de andere overheden, organisaties, bedrijven, burgers en het hoogheemraadschap Rijnland is hiervoor nodig.

Water Natuurlijk Rijnland is voorstander van gemeentelijke funderingsloketten, waar inwoners door gemeenten worden ondersteund bij funderingsproblematieken zoals paalrot. Ook ondersteunen we het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek Het belang van eigenaren of bewoners met schadegevoelige bebouwing moet volgens ons nadrukkelijk meewegen bij peilbesluiten zoals bijvoorbeeld in Gouda.

Het ruimtegebrek in steden vraagt om efficiënt en innovatief grondgebruik waarbij wij in het hoogheemraadschap Rijnland dienen aan te sturen dat provincies en gemeenten in hun besluiten voldoende groen en blauw moeten borgen. Wij vinden dat water-, natuureducatie en -beleving altijd moeten worden meegenomen in de planvorming bij grote stedelijke projecten over klimaatadaptatie, waterbeheer en -kwaliteit, biodiversiteit en verbindingzones.

We willen meer aandacht voor de levende bodem als ondergrond voor schoon water, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Daarom zetten we ons in voor verbetering van de bodemkwaliteit ten bate van het vochthoudend vermogen en het aanvullen van grondwater. Een bodem die meer organisch is.

We willen hieraan bijdragen door organische stof uit afval- en reststromen regionaal te verwerken en weer terug te laten keren naar onze bodem. Een gezonde schone bodem is van levensbelang, voor nu en volgende generaties. In verband met de verdroging vindt Water Natuurlijk Rijnland dat er bij wateronttrekkingen in een gebied rekening moet worden gehouden met natuurbelasting en naastliggende (grondwaterafhankelijke) kwetsbare natuurgebieden en woongebieden.

RIJNLAND, VEENWEIDEGEBIED

I. Relatie met bovenstrooms (rivier)water en nauwere samenwerking

Rijnland krijgt zoetwater uit de grote rivieren via Gouda of indien er een watertekort optreedt: via de Klimaatbestendige wateraanvoer (KWA) (stelsel van waterwegen, stuwen en gemalen dat in tijden van watertekort zoet water aanvoert vanuit de Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal. Het is een alternatieve route voor de aanvoer van water, als het water bij het innamepunt bij de Hollandse IJssel in Gouda dreigt te verzilten).

Momenteel is er eens in de acht jaar extra behoefte aan zoetwater op deze wijze. Water Natuurlijk Rijnland verwacht dat deze behoefte zal toenemen en dat betekent dat we moeten inzetten op de capaciteitsuitbreiding van de klimaatbestendige wateraanvoer (KWA+: <https://www.hdsr.nl/buurt/klimaatbestendige-0/>).

Het betekent ons inziens ook een sterkere regierol vanuit het Rijk, namelijk:

- Het voortzetten van nationale strategie voor zoetwater beschikbaarheid (Deltaprogramma zoetwater) en van de nauwe samenwerking tussen waterschappen en RWS, o.a. via project SLIM Watermanagement;
- De waterbeherende overheid - Provincies en Rijkswaterstaat (RWS) - moeten een veel sterkere inzet van hoogheemraadschappen en waterschappen vragen die gericht is op het vasthouden van gebiedseigen (regen)water, verantwoord omgaan met beschikbare grondwatervoorraad en voor droogteperiodes bergen van water;
- Waterschappen en RWS moeten de waterkwaliteit blijven verbeteren door aanpak van de vervuiling (met onverantwoord gebruik van beschermingsmiddelen en overmaat van voedingsstoffen) zoveel mogelijk aan de bron. Het is immers lastiger en daardoor duurder te bestrijden als het daarna in het grondwater en oppervlaktewater sijpelt;
- Andere sectoren die afhankelijk zijn van water, ruimte ordening en energie, worden meer betrokken tezamen met beleid (landbouw, ruimtelijke ordening en energie).

II. Stop de veenaafbraak en daarmee bodemdaling en CO2 uitstoot

Het veenweidegebied in het Groene Hart staat grote veranderingen te wachten en water speelt daarin een centrale rol. 'Water en bodem sturend' betekent hier dat er op de meeste plekken een waterpeil gewenst is van 20 cm of maximaal 40cm onder maaiveld. Dat is nodig om bodemdaling en CO2-uitstoot tegen te gaan en de waterkwaliteit en natuur te herstellen.

Dat betekent geen verdere peilverlaging en op een aantal plaatsen peilverhoging. In de zones rond natuurgebieden zoals de Nieuwkoopse Plassen zijn meer maatregelen nodig, zoals extra waterberging of vernatting.

Volgens Water Natuurlijk Rijnland betekent dat dat Rijnland in het veenweidegebied actief inzet op het gewenste peil, geen peilverlaging meer toelaat, behalve in uitzonderlijke situaties, en vernatting van het veenweidegebied stimuleert. Door vernatting kan de uitstoot van broeikasgassen met tenminste 0.6 megaton per jaar worden gereduceerd en de voortschrijdende bodemdaling en het verzakken van huizen worden beperkt. Functie volgt dus peil en niet andersom. Dat heeft gevolgen voor bestaande functies in het gebied, met name de landbouw.

Het hoogheemraadschap Rijnland stimuleert aanpassing van de landbouw. In de afgelopen periode heeft Water Natuurlijk Rijnland zich ingezet voor het Landbouwportaal, inspiratiepolders en andere middelen om de landbouw bij de noodzakelijke veranderingen te steunen. Daar willen we mee doorgaan en dat uitbreiden, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de regeling voor ecosysteemdiensten in het nieuwe Landbouwbeleid. Water Natuurlijk Rijnland wil ook dat in de overgangszones rond natuurgebieden de nodige maatregelen worden genomen om die natuurgebieden te laten floreren.

III. Kansen voor veengebieden

Water Natuurlijk Rijnland heeft hierop de volgende visie:

- De provincie in samenwerking met de waterschappen zijn aan zet om samen met inwoners, gemeenten, agrariërs en natuurorganisaties te komen tot een gebiedsgerichte, duurzame klimaatbestendige aanpak;
- Dit biedt kansen voor nieuwe veenweidenatuur en koolstofopslag waarmee waterkwaliteit, biodiversiteit en natuurbeleving verbeteren;
- Bodemdaling en CO₂-uitstoot te verminderen;
- Functie volgt peil en hogere waterpeilen in het veenweidegebied om natuur te herstellen;
- Kansen voor natte teelten (bijvoorbeeld cranberry of riet) ondersteunen en stimuleren;
- Water en bodem sturend laten zijn bij ruimtelijke ordening: Woningbouw, landbouw en andere vormen van landgebruik;
- Gezamenlijke inspanning om te voldoen aan gezonde waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water stroomgebied afstemming) en voldoende waterkwantiteit (Deltaprogramma zoet water en SLIM Watermanagement);
- Halen van de klimaatdoelen, ons houden aan de Kaderrichtlijn Water en waar mogelijk zelfs ambitieuzer zijn.

4 GENIETEN VAN EN VERSTERKEN VAN WATER EN NATUUR

4.1 Genieten en leren van natuurlijk en gezond water

Wij vinden dat al het water in stad, dorp of platteland schoon genoeg moet zijn om van te genieten (spelen, wandelen, varen, vissen, duiken, zwemmen, of anderszins te recreëren). De aanwezigheid van water en groen in de buurt is essentieel voor ons welbevinden, voorkomt hittestress en vangt wateroverlast op.

Meer water en natuurlijk groen dragen ook bij aan de kwaliteit van leven in de directe woonomgeving van mensen. Door de klimaatverandering is wateroverlast een groeiend probleem, zeker in onze versteende steden. Verwijdering van verharding en aanleg van groene greppels (wadi's) en waterpleinen waardoor water kan wegglopen en infiltreren in de bodem, vermindert de wateroverlast.

Wij zien kansen zoals het heropenen van gedempte stedelijke kanalen en grachten, het stimuleren van het vergroenen van de buitenruimte, zowel op bedrijfsterreinen als in particuliere tuinen, en het afkoppelen van hemelwater. Iedereen (inwoners, ondernemers, gemeenten) is aan zet om bijvoorbeeld tegels te verwijderen en water te infiltreren!

Water Natuurlijk Rijnland wil dat de gronden van het hoogheemraadschap bloeien! Waterschappen beheren veel gronden: dijken, watergangen, de terreinen van de zuiveringen en kantoren en soms ook wegbermen. Met bewoners, recreanten, agrariërs, bedrijven, natuurorganisaties en andere overheden streven we naar meer verbonden water en meer natuur in, op en rond het water.

Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap voor al deze gebieden natuurplannen opstelt om de biodiversiteit daar verder te vergroten en bij te dragen aan een ecologisch waardevolle groen/blauwe dooradering van het landschap.

Het is belangrijk om op meer plaatsen dijken, maaipaden en recreatiewater goed te ontsluiten (groen/blauwe dooradering). De mogelijkheden voor duurzame natuurbeleving met kano's, roeiboten en fluisterboten versterken we via een aantrekkelijk, goed gezoneerd netwerk van vaarwater met bijbehorende voorzieningen.

Water met voldoende mooie 'visparels' en groen in de buurt verbindt jong en oud met elkaar. Kinderen leren hoe belangrijk het water is in hun leven. Water is immers de bron van ons bestaan. Watererfgoed vertelt ook de geschiedenis van Nederland waar wij zuinig op moeten zijn en Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap zich sterk maakt voor het onderhouden en uitdragen van het watererfgoed van het oudste waterschap in Nederland. Wanneer nieuwbouw van gemalen, sluizen en dergelijke plaatsvindt, moet er ook oog zijn voor de toekomstige cultuurhistorische waarde.

Door water in de leefomgeving (Tuiny Poel) en bij scholen (blauwgroene schoolpleinen) goed zichtbaar en toegankelijk in te richten, kunnen kinderen en hun ouders dit in hun directe omgeving ervaren. Dat biedt kansen voor educatie en beleving en is ook nog eens heel goed voor de natuur, klimaatbestendigheid en biodiversiteit.

Water- en natuureducatie zijn te combineren met lessen op scholen, visles (<https://www.sportvisserijnederland.nl/hsv-service/jeugd/vissenschool/persbericht-visles.html>), slootexcursies (de slootjesdagen van IVN), roeien of zeilen op het water of het onderzoeken van waterkwaliteit en wat zoal rond, op of in het water leeft. Water Natuurlijk Rijnland wil het hoogheemraadschap bewegen om deze activiteiten samen met natuur-, watersport- en sportvisserijorganisaties bij de scholen te organiseren en te faciliteren.

4.2 Ecologisch beheer: Herstel en versterken van de biodiversiteit

Schoon, gezond/levend en voldoende water, waar wij ons voor blijven inzetten, staan aan de basis van het leven en herstel en behoud van de biodiversiteit. Daarnaast zijn houtwallen, poelen, rijke sloten, boomgaardjes van levensbelang voor kleine zoogdieren, vogels, vissen en insecten, en daarmee ook van belang voor de biodiversiteit.

Water Natuurlijk Rijnland werkt samen met de sportvisserij en natuurorganisaties aan de terugkeer van een natuurlijke, rijke visstand. En samen met hen voeren waterschappen projecten uit om dat te bereiken, zoals het monitoren van de visstand en visstandbeheer (<https://www.sportvisserijnederland.nl/actueel/nieuws/23948/Nieuw%20meervalonderzoek%20Rijnlands%20Boezem.html>).

Water Natuurlijk Rijnland vindt het daarom belangrijk in te blijven zetten - samen met andere water- en natuurbeheerders- op herstel en behoud van robuuste en kwalitatief goede natuurgebieden, groenblauwe verbindingen en Sustainable Development Goals (SDG) (zie bijlage 2).

De biodiversiteit is ook van levensbelang voor onze boeren en tuinders. Insecten zorgen voor bevruchting van gewassen en kunnen bijdragen aan natuurlijke plaagbestrijding. Bomen en houtwallen zorgen voor beschutting van het vee. Een mooi en toegankelijk platteland met wandel- en fietsgelegenheid draagt bij aan waardering voor boeren als beheerders van ons landschap.

Met herstel van ons karakteristieke landschap en een gezonde leefomgeving werken we aan herstel van de verbinding tussen stad en platteland en versterking van de relatie tussen inwoners en verantwoorde natuurinclusieve voedselproducenten.

Door klimaatverandering zullen brakke en zoute invloeden verder landinwaarts trekken, zeker in de kustprovincies. We moeten ons voorbereiden op brakker wordend water en meer verzilte gronden. Er liggen kansen voor herstel van brakke natuur en voor de agrariërs. Water Natuurlijk Rijnland pleit voor het aanpassen aan die veranderingen (functie volgt peil in plaats van andersom) en waar mogelijk overstappen op zilte (bijvoorbeeld zeekraal, aardappelen en wortelen) teelt (zie bijvoorbeeld Texelse boeren).

Met andere overheden willen we samen met agrariërs kijken naar de mogelijkheden van financiering voor maatschappelijke diensten zoals natuurbeheer, lokale zuivering en/of onderhoud van landschap, water en natuur. We steunen de ontwikkeling van een biodiversiteitsmonitor, zoals reeds actief in de melkveehouderij en in ontwikkeling in de akkerbouw.

De eigendommen van het hoogheemraadschap willen we voorzien van meer natuurelementen zoals groene daken en het inzaaien van inheemse, lokale, kruidenmengsels. Ook onder water kunnen we voorzieningen aanleggen zoals visbossen, vooroevers en kunstmatige riffen.

Op onze pachtgronden en langs de waterranden willen we waar mogelijk ook bijdragen aan het versterken van de natuur, Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap doorzet met het uitvoeren van het aanvalsplan landschapselementen (<https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/aanvalsplan-landschapselementen>), dit draagt significant bij aan het halen van onze Europese verplichtingen rondom biodiversiteit, de klimaatopgave en schoon water.

Wij willen dat ecologisch maaibeheer waar mogelijk wordt toegepast. Water Natuurlijk Rijnland wil met eigen gronden van het hoogheemraadschap bijdragen aan het realiseren van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030. Deze strategie vraagt om een beschermde natuurstatus voor 30% van het land en 30% van het water. We zijn niet voor niets partner van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel (<https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/>).

We zetten in op het zoveel mogelijk vispasseerbaar maken van alle wateren. (Water)werken worden zo mogelijk visvriendelijk gemaakt. Ook willen we waar mogelijk obstakels verwijderen, zodat vissen zoals paling en stekelbaarzen kunnen gedijen.

Wij vinden dat op landbouwgronden van agrariërs die inzetten op extensieve natuurinclusieve landbouw geen plek is voor zonneparken. Hierdoor blijft voldoende ruimte behouden voor extensieve natuurinclusieve landbouw en het – waar nodig- aanleggen van permanente waterbuffers.

Bestrijding van schadelijke of uitheemse dier- en/of plantensoorten dient zoveel mogelijk op milieuvriendelijke wijze en zonder natuur- en waterschade uitgevoerd te worden.

5 NAAR EEN VERANTWOORDELIJK DEMOCRATISCH WATERSCHAP

5.1 Ambitieuw, transparant en sociaal

De opgave voor Hoogheemraadschap Rijnland is groot, gezien de crises van deze tijd: nog onvoldoende schoon gezond water, hittestress en clusterbuien door klimaatverandering en afname van biodiversiteit. Water Natuurlijk Rijnland kiest daarom voor een waterschap dat lef en ambitie toont, zich proactief mengt in discussies en mede sturing geeft aan ruimtelijke orderingskeuzes op zowel landelijk, provinciaal, en gemeentelijk niveau. Water speelt hierin immers een cruciale rol voor huidige en toekomstige generaties.

Dit vraagt om een robuuste organisatie en een sterk bestuur. Het vereist uniformiteit in uitgangspunten en meetmethodes tussen overheden, zodat we samen optrekken naar de samenleving en aantoonbaar verantwoord omgaan met klimaatverandering, natuur en waterbeschikbaarheid. Hierbij is ook digitale veiligheid voor het Hoogheemraadschap van groot belang, zeker gezien de toenemende digitalisering en bijbehorende cyberdreigingen.

Water Natuurlijk Rijnland streeft naar een grotere transparantie bij de besluitvorming van Rijnland, onder andere door tijdiger bekendmaken van data en agenda van bestuurs- en commissievergaderingen, snellere en toegankelijker verslagen van vergaderingen en beleidsstukken en het openbaar maken van beeldvormende vergaderingen voor toehoorders.

Water Natuurlijk Rijnland is voorstander van slimmer, datagedreven werken. We kunnen gebruik maken van de overvloed aan data. Veiligheid, privacy en betrouwbaarheid blijven vooropstaan. Het hoogheemraadschap moet investeren in online veiligheid en voldoen aan relevante informatiebeveiligingseisen. Bij de inzet van slimme technologie toetsen we op waarborgen van privacy, gelijke behandeling van mensen, vrijheden en rechtsstatelijke bescherming. Daarnaast willen we geen grote afhankelijkheid van IT-leveranciers.

Het Hoogheemraadschap maakt kosten om de gevolgen van klimaatverandering, zoals CO₂ uitstoot in afvalwaterzuivering en bemaling, te beperken. De CO₂ uitstoot wordt doorberekend in de waterschapsbelasting. Hierbij worden de minder kapitaalkrachtigen ontzien. Het aantal vervuilingseenheden (VE's) wordt gebaseerd op het waterverbruik per huishouden. Wij vinden dat het Hoogheemraadschap het huidige ruimhartige kwijscheldingsbeleid moet voortzetten. Zo dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten.

Zware metalen, microplastics, medicijnresten PFAS, stikstof, fosfor/fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen zijn een grote ecologische bedreiging. Water Natuurlijk Rijnland wil samen met andere partijen en andere overheden samenwerken om de hieruit voortkomende vervuiling zoveel mogelijk terug te dringen, hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een productbelasting, een extra heffing op basis van de mineralenboekhouding of vergelijkbare methoden.

We hanteren het principe 'de vervuiler en gebruiker betalen', waarbij we een grote watervraag en een hoge milieudruk de hoogste prioriteit geven. Hierbij houden we rekening met het feit dat sommige organisaties een maatschappelijke rol vervullen.

We maken gebruik van de projectkalender, waarbij we in onze projecten betere eisen zullen formuleren voor verantwoorde en duurzame opdrachten. Water Natuurlijk Rijnland wil dat we de beleidsmatige afwegingen en besluiten in het Algemeen Bestuur zichtbaar en toegankelijk maken voor iedereen. We zorgen dat problemen niet worden afgewenteld door een stroomgebied brede afstemming in het Regionaal Ambtelijk Bestuurlijk

Overleg Rijn West voor de EU- Kaderrichtlijn Water (KRW). Hierin participeren alle betrokken waterbeheerders (Ministerie IVW, Rijkswaterstaat, 4 Provincies, 8 Waterschappen).

Het is als inwoner of ondernemer een hele uitdaging te weten hoe je gebruik kunt maken van subsidieregelingen, zoals voor natuurinclusieve agrariërs, versterken van biodiversiteit of klimaatmaatregelen. Door onduidelijkheid worden wenselijke investeringen soms niet uitgevoerd. Wij vinden dat wij met de gezamenlijke overheden meer en beter inzicht moeten bieden in de beschikbare nationale en Europese subsidies.

Wij willen samen met andere waterschappen aansturen op een zogeheten landelijke vaarbelasting, zodat binnenvaart of pleziervaart onderweg niet meer los hoeven te betalen voor doorgang door sluizen en bruggen. Bij het invoeren van de vaarbelasting wil Water Natuurlijk Rijnland dat vaartuigen qua impact op het milieu eerlijk belast worden.

Wij willen dat het hoogheemraadschap Rijnland duurzaam woon-werkverkeer stimuleert voor de hoogheemraadschap medewerkers. Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap energieneutraal is in 2025, klimaatneutraal in 2030 en dus uitsluitend elektriciteit afkomstig van hernieuwbare bronnen gebruikt. We zetten in op het zoveel mogelijk in de regionale kringloop houden van andere afval- en reststromen, zoals bijvoorbeeld bij bermmaaisel (50% circulair in 2030, 100% circulair in 2050).

Rijnland staat, net als de andere waterschappen, de komende jaren voor grote opgaven. De waterkwaliteit op orde brengen, aanpassen van de rioolzuiveringen zodat ze chemische stoffen, medicijnresten en plastics afvangen, het watersysteem weerbaar maken tegen clusterbuien en tegelijk zorgen voor voldoende zoetwater. Dat gaat een hoger niveau van investeringen vragen dan voorheen.

De keuzes die nu gemaakt moeten worden, hebben impact op huidige en toekomstige generaties. Wij zijn ervan overtuigd dat nu te weinig doen zal leiden tot onherstelbare schade en veel hogere kosten in de toekomst.

Tegelijkertijd moeten tariefstijgingen worden beperkt en moet de schuldenpositie beheersbaar zijn. Dit vraagt om robuust financieel beleid met bewuste keuzes bij het stellen van kaders én het lef om daar (tijdelijk) van af te wijken als dat nodig is voor het grotere maatschappelijk belang. Rijnland zal eerst de huidige en toekomstige opgaven goed in beeld moeten brengen en dan kijken naar de mogelijkheden om dit te financieren, waarbij we ook naar andere financieringsbronnen en -mogelijkheden (zoals bijv. duurzaamheidsleningen van de waterschapsbank) moeten kijken.

5.2 Vrijwilligers en burgerinitiatieven

Wij koesteren onze vrijwilligers en bieden ondersteuning met aandacht, kennis en werkbudget. Water Natuurlijk Rijnland vindt het belangrijk dat mensen ook actief betrokken kunnen zijn bij het waterschap. Bijvoorbeeld door het analyseren van de waterkwaliteit of als vrijwillige dijkwacht.

Water Natuurlijk Rijnland is voorstander van het ondersteunen van burgerinitiatieven met kennis, instrumenten en geld. Wij staan positief tegenover het invoeren van een 'Right to Challenge': bedrijven, agrariërs, inwoners en/of maatschappelijke- en natuurorganisaties die zelf invulling geven aan waterbeheer, het beheer van peilvakken door grondgebruikers, natuurbeheer of het uitvoeren van baggerwerkzaamheden.

5.3 Energie opwekken waar het verantwoord kan

Afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's) zijn energievreters en dat kan anders door gas te produceren voor groene stroom: van energievreter naar energiefabriek. Grondstoffen kunnen worden teruggewonnen uit het slib dat overblijft na zuivering van afvalwater. Het hoogheemraadschap wordt zo een grondstoffenfabriek in plaats van een afvalproducent. Door water goed te zuiveren voordat het terug de natuur instroomt, creëert het hoogheemraadschap een zoetwaterfabriek. Daarnaast zetten we vol in op energiewinning uit het water zelf: thermische energie uit (gezuiverd) afvalwater (TEA) en/of oppervlaktewater (TEO).

Zonnepanelen kunnen op water worden geplaatst zolang dat geen schade oplevert voor de (kwetsbare) natuur. We hanteren de constructieve zonneladder van de Natuur- en Milieufederaties en houden dus rekening met ecologische en landschappelijke inpassing. We zijn geen voorstander van zonnepanelen op ondiep water en nabij oevers. Bij dieper water hangt het af van de onderwaternatuur.

We zetten waar mogelijk in op de benutting van aquathermie uit oppervlaktewater, afvalwater en drinkwater. CE Delft (<https://ce.nl/>) stelde in een analyse vast dat aquathermie kan voorzien in minstens de helft van de landelijke warmtevraag.

Ook staan wij positief tegenover andere duurzame energiebronnen zoals geothermie, zolang deze bodemenergie geen gevaar oplevert voor mens, natuur en huidige en toekomstige grondwaterbronnen en -beschermingsgebieden. Het hoogheemraadschap moet samen met drinkwaterbedrijven provincies en gemeenten bijstaan om hier scherp op toe te zien.

Water Natuurlijk Rijnland wil energieopwekking uit water, wind en zon in het hoogheemraadschap Rijnland waar mogelijk faciliteren en stimuleren, zolang dit niet ten koste gaat van de natuur- en waterkwaliteit.

5.4 Samenwerken met andere partijen

Water Natuurlijk Rijnland wil dat het hoogheemraadschap alleen werkt met aannemers met een biodiversiteitskeurmerk en/of certificeringen. Deze partijen werken volgens duurzame aanbestedingsvereisten (PIANOo: <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen>).

In elk project hoort een biodiversiteitsparagraaf. We besteden daarom duurzaam aan en hebben als doel om nog verder te stijgen op de lijst van top 25 Duurzame aanbesteders (<https://www.bouwendnederland.nl/actueel/nieuws/21613/noord-brabant-rijkswaterstaat-en-assen-op-erepodium-top-25-duurzame-aanbesteders>).

We willen dat het hoogheemraadschap duurzaamheidseisen stellen bij aanbestedingen. De huidige vormen van aanbesteden van projecten zijn arbeidsintensief en kostbaar voor zowel de waterschappen als de indienende partijen. Zeker met het oog op de komende vervangingsopgave en duurzaamheidsmaatregelen moet gekeken worden of programmatisch aanbesteden, met een consortium van partijen, een meerwaarde kan hebben.

We passen in onze bouwprojecten zoveel als mogelijk het programma Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB: <https://www.opwegnaarseb.nl/>) toe en verplichten zoveel als mogelijk het duurzaam (hergebruik) van materiaal toe zodat we bij onze bouwprojecten de milieu- en klimaatimpact zo klein mogelijk te houden.

Verantwoorde maatregelen moeten in pachtcontracten van hoogheemraadschap eigendommen kunnen worden opgenomen, zoals bijvoorbeeld:

- Het verplichten van natuur inclusief landgebruik, waarbij gebruik van schadelijke stoffen verboden is;
- Het stimuleren en waar mogelijk verplichten van ecologisch water- en oeverbeheer;
- Het verbeteren van de natuur, biodiversiteit, (grond)waterkwaliteit en/of bodemkwaliteit kunnen hieronder vallen.

Oevers zijn vaak essentieel voor wandelroutes langs het water. We willen dat het hoogheemraadschap in pachtcontracten ook voorwaarden opneemt die, waar mogelijk, de toegankelijkheid van deze gebieden waarborgen. Ook vinden wij dat, waar het maar enigszins mogelijk is op waterschapsterreinen, reguliere pacht moet worden omgezet naar een andere pachtvorm om natuurgericht beheer op gang te helpen.

5.5 Volledig democratisch hoogheemraadschap

Wij vinden dat alle bestuurders van een waterschap via stembus verkiezingen rechtstreeks moeten worden gekozen: zo is het ook bij gemeente, provincie en rijk. De agrariërs, bedrijven en beheerders van bos- en natuurterreinen zijn ook zonder geborgde zetels in de waterschapsbesturen prima vertegenwoordigd door middel van democratische partijen die zij zelf kunnen oprichten of waaraan zij kunnen bijdragen. Bovendien blijft de samenwerking met hen in de gebieden en rond de voor hen relevante thema's voluit doorgaan.

De landelijke en provinciale politiek in Zuid- en Noord-Holland heeft een goede eerste stap gezet met haar voorstel om het aantal geborgde zetels terug te dringen. Wat Water Natuurlijk Rijnland betreft moeten de verkiezingen echter volledig democratisch verlopen en de geborgde zetels -de gereserveerde plekken in het bestuur voor agrariërs, bedrijven en natuur- moeten wat Water Natuurlijk Rijnland dus echt volledig worden afgeschaft.

BIJLAGE 1. RESULTATEN WATER NATUURLIJK RIJNLAND 2019-2023

Het actieplan verbetering biodiversiteit is unaniem aangenomen. Dit betekent het inzaaien van een insectenvriendelijk zaadmengsel en het aanpassen van het maaibeeld. We lichten inwoners en bedrijven hierover voor en we informeren ze over de mogelijkheid tot een subsidieregeling.

We zetten in op investeringen in natuurvriendelijke oevers. Er is een subsidie beschikbaar. Verder hebben we de steile oevers in Polderpark Cronesteyn in Leiden aangepast naar natuurvriendelijke glooiende oevers en passen we monitoring toe door de Amerikaanse rivierkreeft (een exoot) te vangen met milieuvriendelijke korven.

Water Natuurlijk Rijnland werkt aan schone meren en plassen (bijvoorbeeld in de Westeinder plassen en de Langerse plassen), dat we doen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Om de KRW doelen te halen zetten we in op bron-beleid en nemen we effectgerichte maatregelen. We doen dat in samenwerking met partners. Er zijn vele emissiebronnen zoals de nalevering uit de bodems, agrarisch gebruik, zuiveringsinstallaties, riooloverstorten, afspoeling van wegen, (vergunde)lozingen bij bedrijven en zinken dakgoten.

Het baggeren van watergangen draagt ook bij aan het verwijderen van vervuilende stoffen uit het watersysteem. Water Natuurlijk is niet voor baggeren tijdens het flora en fauna seizoen.

Het landbouwportaal Rijnland is ons initiatief binnen het hoogheemraadschap Rijnland. Hier worden agrariërs met informatie ondersteund om duurzaam te ondernemen, waarbij waterkwaliteit, natuur en klimaatbestendige landbouw voorop staan. Het landbouwportaal stelt ook een gratis coach ter beschikking. In 2027 is het afspoelen van voer, mest en/of compost(resten) door afsprengen of regenval niet langer toegestaan. Het landbouwportaal draagt eraan bij om dat te voorkomen. Hierdoor dragen wij bij aan het bereiken van een goede waterkwaliteit.

Medicijnresten zijn niet goed voor planten en dieren die in het water leven. Het drinkwater is ook extra belast met medicijnresten. Wij hebben gevraagd om de aard en de problematiek over medicijnresten in ons gebied inzichtelijk te maken en een discussie te voeren over de rol van Rijnland in de ketenaanpak/ketenoplossing. Rijnland stelt namelijk nog geen specifieke lozingseisen voor medicijnresten.

We investeren in het verwijderen van medicijnresten op de afvalwaterzuiveringsinstallatie Leiden West. Verder is een medicijnrestverwijdering voorzien, maar nog niet over besloten, bij de renovatie van de afvalwaterzuiveringsinstallatie Haarlem Waarderpolder. Water Natuurlijk Rijnland heeft ingezet op de Limes Bubble Barrier bij Katwijk. Een bubbelscherm dat uitstroom van plastic en afval richting de zee voorkomt en daarnaast geen schade oplevert voor het onderwaterleven.

Voor de kuststreek heeft Water Natuurlijk Rijnland ingezet op het versterken van de natuurlijke processen van kust en duin en meegroeit met de zeespiegelstijging voor de beste waterveiligheid. Zorgelijk is het toestaan van bebouwing (strandpaviljoens) en onverantwoorde recreatie voor de natuurlijke aangroei van kust en duin, tijdelijke strandpaviljoens zijn echt tijdelijk. Het water van het hele kustgebied van Rijnland dient in Rijnlandsbeheer te komen.

Water Natuurlijk Rijnland zet zich constant in voor verantwoorde waterpeilen, waarmee bodemdaling, verdroging en CO₂ uitstoot voorkomen wordt. Dit kost minder voor het hoogheemraadschap Rijnland. Water Natuurlijk Rijnland vindt dat naast agrariërs, ook natuurorganisaties vooraf gehoord moeten worden bij peilbesluiten.

Er is in deze periode een eerste stap gezet met de notitie Bodemdaling, maar helaas niet voldoende voor ons om er mee in te stemmen omdat het belang van het tegengaan van bodemdaling niet zwaarder woog dan het faciliteren van landbouwfuncties en omdat waterpeilen in veenweidegebied nog steeds naar beneden worden bijgesteld.

Water Natuurlijk Rijnland zet zich in op het uitbreiden van de Klimaatbestendige Water Aanvoer, waarbij zoet water uit de Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal gepompt wordt om droogte en verzilting bij kwetsbare natuur tegen te gaan, voor stabiele kades en om bodemdaling te beperken.

En ook voor de uitbreiding van KWA naar de KWA+ met een zoetwaterbuffer in de Hollandse IJssel, zodat voldoende zoetwater aangevoerd wordt via Gouda. Er wordt verkend hoe zoet water via de doorvoerroute De Krimpenerwaard kan worden aangevoerd. Ook het instellen van flexibele waterpeilen en het slim doorspoelen van polders zijn goede maatregelen om zuinig om te gaan met zoet water.

Er is een nulmeting uitgevoerd naar de huidige stromen van energie, water, grondstoffen en bouwmaterialen. We hebben ingestemd met de beleidskaders voor Rijnland Circulair: 100% hernieuwbaar in 2050, 100% emissieloos in 2050, 100% afvalvrij in 2050, 50% minder verbruik primaire grondstoffen in 2030, 49% CO₂ reductie in 2030 en 100% circulair Rijnland in 2050. De circulaire doelen voor de lange termijn zijn geborgd in het Waterbeheerprogramma 6 (<https://wbp6rijnland.nl/>). En de komende jaren moeten we keuzes maken wat we gaan uitvoeren aan maatregelen op de korte, middellange en lange termijn.

Vanaf 2030 werkt Rijnland energieneutraal, waaronder 5% minder energieverbruik. Kansen voor aquathermie worden benut zonder nadelige gevolgen voor de ecologische toestand van het oppervlaktewater en zonder dat de kerntaken als dijkveiligheid en waterkwaliteit in het geding zijn. Er wordt specifiek gerapporteerd over de energiedoelstellingen en we hebben een uitvoeringsprogramma energieneutraliteit. Van belang is om alle kredietvoorstellen voor energieopwekking uit zon en wind voor 2025 voor te leggen, zodat tussen 2025-2030 gewerkt kan worden aan de uitvoering.

Een belangrijk onderwerp voor Water Natuurlijk is om de bewustwording over water onder volwassenen en jongeren versterken, voor, tijdens en na de verkiezingen. Het waterbewustzijn kent een stijgende lijn, maar we zijn er nog lang niet. Er zijn diverse projecten en maatregelen genomen, zoals Waterbazen, Jeugdambassadeurs, meer uitleg geven aan zichtbare projecten in de omgeving, samenwerking met de kunst en cultuursector en meer social media inzet.

Verder hebben we ingezet op het vergroten van draagvlak en betrokkenheid over het Waterbeheerprogramma 6 bij (maatschappelijke) partners, overheden en inwoners en bedrijven. We stimuleren de ontwikkeling van een archeologische depot in Katwijk waarbij het verhaal van de geschiedenis (ontstaan van Rijnland) en het toekomstige belang (uitwatering en veiligheid in relatie tot klimaatverandering) kan worden verteld.

BIJLAGE 2: SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDG'S)

Water Natuurlijk Rijnland vindt het belangrijk dat in het handelen van de waterschappen Sustainable Development Goals (SDG's) centraal staan (<https://sdgs.un.org/goals>). Zo past ons streven naar gezond en schoon water bij SDG 6, waarbij in Nederland de focus ligt op waterkwaliteit en efficiënt gebruik van water. Naast dit doel versterken we met onze uitgangspunten ook de onderstaande Sustainable Development Goals:

- Doel 1: Geen armoede;
- Doel 3: Goede gezondheid en welzijn;
- Doel 4: Kwalitatief goed onderwijs;
- Doel 5: Gendergelijkheid;
- Doel 6: Schoon water en sanitaire voorzieningen;
- Doel 7: Betaalbare en schone energie;
- Doel 9: Duurzame verantwoorde industrie, innovatie en infrastructuur;
- Doel 10: Verminderen ongelijkheid;
- Doel 11: Duurzame steden en gemeenschappen;
- Doel 12: Verantwoorde consumptie en productie;
- Doel 13: Klimaatactie
- Doel 14 en 15: Leven in en op het water en op land;
- Doel 16: Vrede, gerechtigheid en sterke democratische organisaties;
- Doel 17: Partnerschappen om de doelen te realiseren.

STEM 15 MAART WATER NATUURLIJK RIJNLAND

